

Te saharià en un país provisional

OROL CORTAGANS

ACAPS

Des del cel, dalt d'un avió, la terra es veu gairebé plana. Quan s'atterra a Tinduf i es posa el peu a terra, el món continua semblant infinitament pla, gairebé homogeni. Tot és cel, i la terra no és més que una extensió impensable de sorra. De sorra i de llum. Tinduf és una petita ciutat del Sàhara algerià. Els noms dels carrers estan escrits en àrab. Les úniques indicacions comprensibles per als estrangers són les que porten la inscripció "UN", que condueixen a una oficina del cens dels saharians que viuen a l'exili. Un exili que és a pocs quilòmetres d'allà, seguint una carretera solitària. Són gairebé 200.000 saharians, de diferent color de pell —d'ascendència àrab, berber, mali—, de cultura musulmana i parlants de hassania, un dialecte que conté un 68% d'àrab antic. Viuen en una immensa extensió de tendes (les *haimes*) i petites cases fetes de fang d'un color sorrenc que no trenquen

Algèria els va cedir el tros més àrid del desert, i durant vint anys d'exili, els refugiats saharians hi han intentat fer vida normal. Una vida marcada per la cerimònia del te.

l'harmonia del desert. Pels carrers tranquils d'aquestes *wilayas*, pobles *provisionals* des de fa vint anys, corre un nou neguit: s'olora el retorn a les armes. Gairebé tots ho veuen com una fatalitat. L'actitud del govern marroquí davant el pla de l'ONU per pacificar el Sàhara Occidental és descrita una vegada i una altra d'obstruccionista i provocadora. Si efectivament, en els propers mesos torna la batalla, a la Hamada, la zona del desert argelià que acull els saharians, no hi haurà cap daltabaix. Ja fa temps que se'ls va acabar l'esperança de tornar a casa gràcies al pla de pau i estan acostumats a la guerra. Aguantaran el clima extrem i el paisatge hostil d'aquest racó de món el temps que calgui. Tot, abans que viure la repressió del seu país ocupat.

Sahariano-cubans. Però al contrari que la majoria de països del tercer món, la República

ORIOI CORTACANS

AGNÈS ROTGER

AGNÈS ROTGER

Els camps de refugiats són a la zona més àrida del Sàhara, amb temperatures extremes i gairebé sense vegetació. Un clima molt diferent al del Sàhara Occidental, actualment ocupat pel Marroc.

AGNÈS ROTGER

Àrab Sahariana Democràtica (RASD) no vol cooperants. La raó és que cal que la seva gent sigui competent en totes les àrees, perquè el dia que tornin al Sàhara Occidental siguin plenament independents. L'educació, per tant, és un element fonamental en la seva organització. L'escolarització és obligatòria a partir dels 6 anys tant per als nens com per a les nenes, i la formació que no es pot assumir als camps s'intenta que els estudiants la puguin rebre a l'estranger, gràcies a beques de països amics. Per això no és difícil mantenir una conversa amb un jove que parla un castellà amb l'accent cubà més pur. Com en el cas d'Ahmed, un periodista jove que ha viscut 11 anys a l'Havana. Hi va estudiar els dos últims anys de batxillerat i la carrera. "Els primers temps m'enyorava molt —confessa Ahmed—, però al final em vaig tornar mig cubà. M'ho he passat de conya." Cuba concedeix moltes ajudes als estudiants saha-

L'educació és un element molt important de la política del Front Polisariò. Els nens i les nenes van a l'escola dels 6 als 12 anys. Després, hi ha tres possibilitats: fer el batxillerat, la meitat als camps i la meitat en algun país amic; estudiar a l'escola professional o quedar-se a casa en el cas de les nenes. Més tard, qui acabi la secundària optarà a una carrera a l'estranger. Les noies als 15 anys deixen de ser considerades nenes, i canvien els vestits occidentals per la melfa virolada.

rians, i n'hi ha un nombre tan gran que allà tenen la seva pròpia organització. Ahmed, després d'aprendre les tècniques de comunicació —"i també les tècniques dels combinats amb rom"—, ha tornat per fi amb la seva família, amb qui només s'havia comunicat per carta. A la Hamada no hi ha telèfons públics ni particulars on poder trucar els pares, i les vacances a casa dels estudiants resulten massa cares. Ahmed ha tingut sort: els periodistes són molt necessaris a la RASD, i ara treballa a la Ràdio Nacional del Sàhara, una emissora d'ona llarga que s'escolta fins a Anglaterra però que no poden sentir els seus compatriotes de la zona ocupada perquè el Marroc tapa la freqüència. Ha tingut sort perquè els joves que no tenen estudis superiors són destinats a l'exèrcit, i els llicenciats en una especialitat sense demanda, també els envien al front fins que no els necessiten a la societat civil. Les dones ho tenen pitjor. Malgrat que la societat sahariana és oberta, i no hi ha lleis discriminadores per raó de sexe, la majoria de dones estan destinades a tirar endavant la família i a dedicar-se a l'organització de la comunitat. N'hi ha poques que aconseguixin una beca; la majoria deixen l'escola als 12 anys o bé assisteixen a les escoles professionals per a dones. En la pràctica, sostenen la vida a la Hamada mentre els homes fan la guerra. I transmeten la cultura que es resisteixen a perdre.

Amarg com la vida. Assegudes sobre les catifes del terra de la *haima*, les dones repeteixen pacientment la cerimònia del te, on s'ofereixen tres tes verds, concentrats i ensucradíssims. El primer —diu el costum— és amarg com la vida; el segon, dolç com l'amor, i el tercer, suau com la mort. El te dolç ajuda a suportar la calor del desert. És la saviesa popular que no es perd. Com el tint de *henna* per tenyir els cabells, les mans i els peus, o la branqueta d'acàcia per a rentar-se les dents. Els remeis i la cosmètica natural continua sent plenament vigent, gràcies a les plantes que els homes porten dels territoris alliberats. Però no solament elles coneixen els secrets de la cultura del Sàhara Occidental. Els camps de refugiats estan dividits en quatre regions que porten els noms de les principals ciutats del seu país, i a les seves escoles, els nens reben coneixements sobre un país que la majoria d'ells no ha vist mai. A l'estiu, els adults canvien amb els joves cultura popular per alfabetització. Intenten explicar-los que no tot el Sàhara és tan estèril, i que no gaire lluny d'allà hi ha vegetació, aigua, i el bressol de la seva cultura. I fan sovint mostres de cultura tradicional: recitats de poesia, curses de camells, cant, ball... Inventant constantment mecanismes de resistència en uns camps de refugiats que ara la guerra amenaça d'allargar la seva provisionalitat... qui sap si vint anys més. **Agnès Rotger** (Tinduf, Algèria)